

УДК 330.341.1

VENTURE BUSINESS AS A PROGRESSIVE FORM OF SPREADING INNOVATION

ВЕНЧУРНИЙ БІЗНЕС ЯК ПРОГРЕСИВНА ФОРМА ПОШИРЕННЯ ІННОВАЦІЙ

Soliar V.V. / Соляр В.В.*s.e.s., as.prof. / к.е.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-2093-6303

*H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,**Kharkiv, Alchevskiyh 29, 61002**Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,**м. Харків, вул. Алчевських 29, 61002*

Анотація. Вимога виведення нових продуктів і технологій на великий ринок для забезпечення окупності витрат на їх створення і отримання високого прибутку зумовлює необхідність співпраці корпорацій і венчурного бізнесу. Сьогодні набула широкого поширення кооперація великих корпорацій у проведенні досліджень і розробок з великою кількістю залежних від них дрібних венчурних фірм, яка істотно підвищує їх результативність. При цьому великі корпорації надають фінансову й організаційну підтримку малим фірмам, беруть на себе функціональні обов'язки з перевірки новітніх розробок та оцінки перспектив комерційної реалізації результатів силами власних фахівців.

Ключові слова: інноваційна активність, інноваційна інфраструктура, інновація, венчурний капітал.

Abstract. The requirement to bring new products and technologies to a large market to ensure the payback of the costs of their creation and to obtain high profits necessitates the cooperation of corporations and venture business. Today, cooperation of large corporations in conducting research and development with a large number of dependent small venture firms has become widespread, which significantly increases their efficiency. At the same time, large corporations provide financial and organizational support to small firms, take on functional responsibilities for testing the latest developments and assessing the prospects for commercial implementation of the results by their own specialists.

Keywords: Innovative Activity, Innovative Infrastructure, Innovation, Venture Capital.

Вступ.

Інноваційна активність підприємств за останні десятиліття демонструє, що періодичні провали у кількості інноваційно активних підприємств викликають зменшення обсягів виробництва інноваційної продукції з часовим лагом приблизно у 2-3 роки, і навпаки, існує зворотній позитивний зв'язок між цими явищами [1]. Однак, у невеликому короткостроковому періоді між цим показниками не існує тісного прямого зв'язку. Навпаки, останніми роками спостерігаємо значний відрив між даними тенденціями. [2].

Причини негативних тенденцій у цій сфері слід шукати безпосередньо у негнучких виробничих процесах, що слабо реагують на кон'юнктуру інновацій

та здійснюються в умовах недостатньої інформації про попит на нововведення, ринок нових технологій і збуту, недосконалої правової бази. Законодавство, що погано регулює та не створює стимулів до інновацій, не може захистити підприємства від високих економічних ризиків, пов'язаних з подовженим терміном окупності інноваційних проектів, браком власних коштів та їх високою вартістю.

Як відомо, за джерелами фінансування витрати на технологічні інновації можуть покриватися за рахунок:

- власних коштів організації, в тому числі з прибутку, за рахунок собівартості продукції, що випускається (робіт, послуг);
- коштів державного і місцевих бюджетів безпосередньо або за договорами із замовниками;
- позабюджетних фондів (фонду стабілізації економіки, фонду регіонального розвитку, галузевих та міжгалузевих позабюджетних фондів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, фонду технологічного розвитку, фонду конверсії, дорожнього фонду та ін.);
- іноземних інвестицій тощо.

До проблеми недостатнього державного фінансування на тлі низького інноваційного потенціалу підприємств, що не мають відпрацьованої практики об'єднання капіталів та можливостей науки й виробництва, долучається слабка інноваційна інфраструктура.

Основний текст.

На нашу думку, досягнення лідерства в наукоємних сферах можливо за умови інноваційного розвитку великого бізнесу за участю дрібних фірм. У зв'язку з цим становить інтерес досвід США. Програма підтримки інноваційного бізнесу в цій країні будується на тому, що значна кількість нововведень і винахідників зосереджені в малому бізнесі, який не має у розпорядженні необхідних засобів для виходу з ними на ринок.

З 1994 року в США діє програма передачі технологічних нововведень дрібному бізнесу - СТТП (Small Business Technology Transfer Program). Її

завдання полягає у збільшенні фінансування на дослідження і розробки з боку федеральної влади. Суть програми - в розширенні партнерства приватного і громадського секторів для підключення венчурних фірм і розвитку інноваційної діяльності дрібного бізнесу та державних неприбуткових дослідницьких організацій. За цією програмою резервується частина коштів федеральних фондів для спільної роботи дрібного інноваційного бізнесу та неприбуткових дослідних інститутів [3].

Крім того, за кордоном активно відпрацьовуються різні форми симбіозу малих, середніх підприємств і великих компаній у формі субпоставок, франшизи, дилерства тощо. Існує чітка закономірність, що чим більша фірма, тим менше в ній власних інновацій на кожен мільйон доларів, витрачених на дослідження і розробки. Більш того, з мільйона малих фірм, що існують в США, кілька десятків тисяч малих незалежних інноваційних дослідницьких компаній (чисельністю до 20 осіб) створюють 40-46% всіх великих науково-технічних нововведень. У порівнянні з великими фірмами, чисельність працівників у яких понад 10 тисяч осіб, малі фірми в середньому впроваджують в 17 разів більше нововведень на 1 долар витрат.

Оскільки сектор малого і середнього підприємництва характеризується зростаючими обсягами випуску продукції, сприйнятливістю до інновацій і вимог споживачів, то значну увагу слід приділити саме цьому сектору. Як показує зарубіжний досвід, більше 90% фірм, що діють в Євросоюзі, відносяться до категорії малих і середніх підприємств, вони використовують 2/3 робочої сили Євросоюзу і виробляють близько 60% валового внутрішнього продукту. Ці тенденції зберігаються протягом двох останніх десятиліть. З урахуванням тенденції, конкурентоспроможність таких підприємств значною мірою визначає загальну конкурентоспроможність окремих країн і їх позиції на міжнародному ринку [4].

Особлива роль державної підтримки малого підприємництва в кризових умовах, коли економіка потребує докорінної структурної перебудови, необхідно знизити соціальну напруженість. Успішним прикладом можуть

служити: післявоєнні Японія і Німеччина, Англія кінця 70-х років, країни Східної Азії в останні 10-15 років.

Важливим аспектом розвитку малого бізнесу є поява високотехнологічних, у тому числі венчурних фірм, де в одній особі виступають винахідник і підприємець. Таким чином забезпечується залучення приватного капіталу для фінансування малого наукоємного бізнесу. Венчурний капітал надходить до малих інноваційних фірм різними шляхами: за допомогою прямого фінансування, через спеціальні інвестиційні компанії ризикового капіталу, певну його частину підприємства отримують від держави у вигляді субсидій.

Венчурний бізнес є поширеною формою підприємництва, в результаті якого створюються інновації. У розвинених країнах від половини до двох третин значимих нововведень розробляються незалежними винахідниками в рамках венчурних фірм, які відрізняються високою мобільністю, гнучкістю, готовністю до швидких змін при відносно низькій капіталомісткості. Лідерами у розвитку венчурного інвестування у світі є США, країни Азії (Китай, Індія) та країни ЄС (рис. 1.), які зосередилися у пріоритетних галузях економіки: лізингові послуги, біотехнології та фармацевтична індустрія, медичні послуги та сервіси, медіасфера, споживчі товари і туристичний бізнес, ІТ-індустрія, системи енергозбереження.

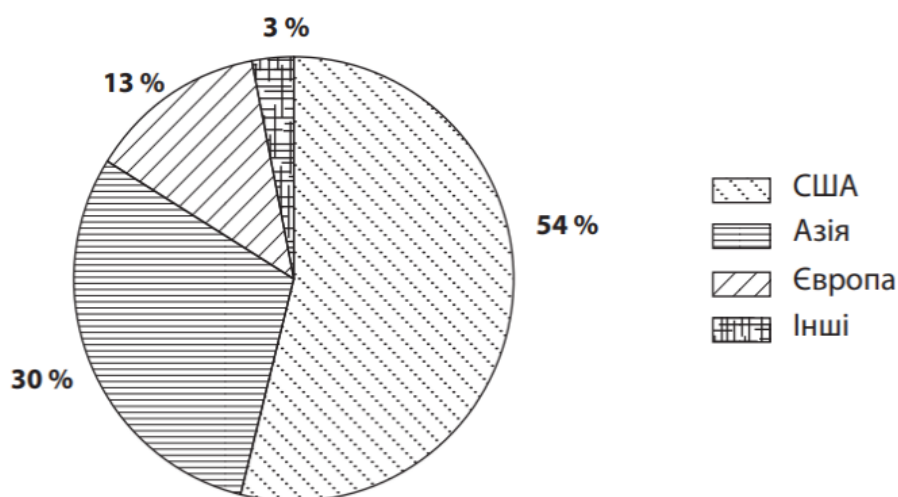

Рисунок 1. Територіальна структура обсягів венчурного інвестування у світі, 2024 р. [5].

Передумовами розвитку венчурного бізнесу є висока швидкість поширення інновацій у світових масштабах, істотне скорочення циклу життя продуктів, необхідність частих оновлень продукції і технологій її виробництва, значне скорочення термінів проведення досліджень, розробок і впровадження інновацій. Сьогодні своєчасно нереалізовані ідеї та розробки швидко знецінюються у зв'язку зі швидким моральним зносом або відтворенням конкурентами. Тому важливою є своєчасна і швидка комерціалізація інновацій.

Взаємодія великих корпорацій з малими фірмами в області досліджень і розробок створює умови для оптимізації усього циклу розробок від ідеї до ринку, тобто від початку досліджень до масового випуску широкого набору модифікацій нового продукту. З іншого боку, вважаємо за доцільне розвивати в Україні венчурний бізнес як самостійне явище. При цьому можна використовувати базу створеної в країні інноваційної інфраструктури, в тому числі технопарків, інноваційних бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів, де можуть розміщуватися фірми, що спеціалізуються на нових перспективних дослідженнях і розробках. Надалі передові розробки можуть отримати комерційне втілення і вихід на глобальні ринки через співпрацю з корпораціями, що дозволить підвищити конкурентоспроможність вітчизняних підприємств і здійснити перехід економіки країни на інноваційний тип розвитку.

Потрібно відзначити, що за кордоном венчурне підприємництво відіграє важливу роль в структурі регіональних промислових комплексів. В ЄС функціонує Європейська асоціація венчурного капіталу, що сприяє розвитку малих венчурних фірм, а також Бюро по зближенню підприємств. В рамках підтримки малих і середніх підприємницьких структур, необхідно створення інститутів інноваційної інфраструктури, в тому числі технополісів, технопарків, бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів, центрів трансферу технологій і т.д., які сприяють розвитку інноваційного підприємництва.

В Україні венчурний бізнес покликаний виступити ініціатором і каталізатором технологічного оновлення виробництва, відродження науково-

технічного потенціалу промислових центрів. При цьому розвиток венчурного підприємництва вимагає ефективної державної підтримки на державному та регіональному рівні.

Цікавим є розгляд особливостей підтримки малого і середнього підприємництва в країнах Євросоюзу. Основною метою підтримки підприємництва в країнах ЄС є балансування інтересів держав і бізнесу. При цьому передбачаються наступні напрями регулювання: формування єдиного внутрішнього ринку; інтернаціоналізація діяльності підприємницьких структур; усунення адміністративних бар'єрів; уніфікація законодавчої бази, фінансування бізнесу на 70% за рахунок інвестиційних фондів та на 30 % - за рахунок корпоративної підтримки.

Національна політика в країнах ЄС спрямована на створення сприятливих умов для розвитку підприємницьких структур. З початку 70-х років ХХ ст. в Європі створювалася система державного регулювання і підтримки малого і середнього бізнесу. Було вжито заходів щодо усунення адміністративних бар'єрів, проведена гармонізація податку на додану вартість, внесені корективи в умови фінансування, підвищилася прозорість платіжних систем. Була створена Європейська асоціація фондів взаємних гарантій для малого бізнесу. У ЄС розроблено та впроваджено оригінальні юридичні моделі: Європейський пул економічних інтересів, Європейська акціонерна компанія. Це дозволяє підприємцям різних країн, які вступають в партнерські відносини, вирішити проблему протиріч національних правових систем, а також полегшує участь в міжнародних програмах ЄС.

Висновки. Створення інноваційної інфраструктури (інноваційно-інтегрованих структур) з одного боку залежить від рівня економічного і технологічного розвитку національної економіки і економіки регіонів, з іншого боку, потрібні спільні зусилля держави, територіальних громад, бізнес спільноти, наукового співтовариства зі створення сучасної інноваційної інфраструктури на мезорівні у взаємозв'язку з макро- і мікрорівнями з урахуванням економічних особливостей регіонів та країни в цілому.

Не дивлячись на розгалужену систему інноваційних інститутів, як фундаментальних елементів сталого розвитку, їх прогрес в Україні все ж обмежений. Розвинені країни мають порівняно високі результати щодо таких важливих показників інновацій, як досягнення в освіті, політична стабільність, критична маса державних наукових установ. Визнаючи важливість інновацій, провідні країни світу проводять ряд цільових заходів з підтримки нововведень у приватному секторі, країни пропонують широкий спектр послуг з розвитку бізнесу, інфраструктури, таких як технологічні парки та інкубатори, схеми пільгового фінансування. Значний акцент робиться на запуску технологічних компаній і менше уваги на поступові адаптивні інновації в економіці.

Література:

1. Економічна статистика. Наука, технології та інновації. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність в Україні у 2024 році: науково-аналітична доповідь / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда та ін. К.: УкрІНТЕІ, 2024. 115 с.
3. The SBIR and STTR Programs. URL: <https://www.sbir.gov/about>
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про державну підтримку і розвиток малих та середніх підприємств в Україні" URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=12950&pf35401=23425>
5. Venture Pulse Q4 2024. KPMG Private Enterprise quarterly global report on venture capital trends. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/xx/pdf/2025/01/venture-pulse-q4-2024.pdf>

References:

1. Economic statistics. Science, technology and innovation. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian]
2. Scientific, scientific-technical and innovative activity in Ukraine in 2024: scientific-analytical report / T.V. Pysarenko, T.K. Kuranda et al. Kyiv: UkrINTEI, 2024. 115 c. [in Ukrainian]
3. The SBIR and STTR Programs. URL: <https://www.sbir.gov/about> [in English]
4. Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On State Support and Development of Small and Medium-Sized Enterprises in Ukraine" URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=12950&pf35401=23425> [in

Ukrainian]

5. Venture Pulse Q4 2024. KPMG Private Enterprise quarterly global report on venture capital trends. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/xx/pdf/2025/01/venture-pulse-q4-2024.pdf> [in English]

Стаття підготовлена відповідно до наукової теми 0122U201101 «Соціально-економічні умови та інноваційні чинники забезпечення економічного зростання національної економіки» кафедри менеджменту та економіки ХНПУ імені Г.С.Сковороди та в рамках проведення однойменного методологічного семінару для стейкхолдерів освітньої програми «Економіка та управління»

Стаття відправлена: 11.10.2025 р.

© Соляр В.В.